

BEATA TOMASZEWSKA-HOŁUB ▶▶

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5829-5986>

Seniorzy i ich problemy w wybranych apelach wyborczych w 2018 roku

The Elderly and their issues in the selected electoral pleas in 2018

Abstract

In the last 25 years Polish society's aging process has been intensified what caused a constant growth of the number of people in the age 65 and more. Furthermore, according to demographic prognosis, the share of this age group will be rising in the next years, as well as the role of "silver" electorate. In the local governments selections in 2018 the Elderly were perceived as an important electorate group. Their problems were not ignored and political groups noticed the necessity of winning this group round. In campaigns and election programs candidates focused on the seniors' needs. The main propositions dealt with safety and health issues, as well as concerns regarding institutional solutions targeted for this group specifically. It can be said the Elderly became one of the most desirable voters next to the Young on Polish political scene.

Keywords: municipal elections, local government, electoral committee, seniors, ageing process.

Пожилые люди и их проблемы в отдельных избирательных заявлениях в 2018 году

Аннотация

За последние 25 лет интенсивное старение польского общества привело к неуклонному увеличению числа людей в возрасте 65 лет и старше среди населения Польши.

Согласно демографическим прогнозам, доля этой возрастной группы будет продолжать расти, поэтому роль так называемого серебряного электората в ближайшие годы и последующие выборы также увеличатся. Уже на выборах в местные органы власти в 2018 году пожилые люди воспринимались как важная группа избирателей, а избирательные группы отмечали возможность и необходимость завоевания этой группы потенциальных избирателей. Как в предвыборных программах, так и во время избирательной кампании кандидаты сосредоточили свое внимание на потребностях пожилых людей. В основном были подняты лозунги, связанные со здоровьем и безопасностью, а также вопросы, связанные с институциональными потребностями решения проблем этой возрастной группы. Таким образом, можно сказать, что пожилые люди (наряду с молодыми людьми, но с избирательными правами) станут одной из желательных групп избирателей для участников политической сцены в Польше.

Ключевые слова: местные выборы, местные органы власти, избирательные комитеты, пожилые люди, процесс старения населения.

Wprowadzenie

W warunkach ożywionej gry wyborczej, gdy istotnym okazuje się niemal każdy oddany na danych kandydatów głos, ci ostatni zmuszeni są do poszukiwania możliwych jeszcze do pozyskania „nisz” elektoratu. Hasła „stawiania na młodych” mające zaktywizować tę grupę wiekową mogą już nie wystarczyć do zwycięstwa w grze wyborczej. Szczególnie wybory samorządowe stają się sceną konkurencji o niemal każdy głos w gminie czy powiecie. W każdych wyborach uczestniczy grupa wiekowa określana mianem „seniorów” lub 65+. Stąd też poza hasłami skierowanymi do „młodych” komitety wyborcze dostrzegły możliwość i konieczność pozyskiwania i tej grupy potencjalnych wyborców. Każdy senior, o ile nie został pozbawiony praw wyborczych, posiada równoważny głos w stosunku do każdego wyborcy z innych grup wiekowych. Nie zmienia tego nawet próba deprecjacji przedstawicieli „srebrnej/szarej generacji” w trakcie przedwyborczej walki propagandowej (Kara za..., 2007). W skali kraju uprawnionych do głosowania w 2018 roku było 30 145 816 wyborców (PKW, 2018). Istotne, iż w 2017 roku liczba osób w wieku 65 i starszych wynosiła 6 520 300 (Rocznik Statystyczny..., 2018). Frekwencja w wyborach lokalnych przeprowadzonych we wrześniu 2018 roku wyniosła 52,15%, a w grupie wiekowej 60-latków

i starszych swoje głosy oddało 54,7% wyborców (TVN 24, 2018). Można zatem stwierdzić, iż ok. 3,5 miliona osób starszych jest aktywnymi wyborcami komitetów wyborczych.

Celem niniejszego tekstu jest wskazanie zakresu zainteresowania ważniejszych komitetów wyborczych sprawami osób starszych, a także przedstawienie oferty programowej kierowanej do tej grupy wyborców. Metodą badawczą, która wydaje się być adekwatną do postawionego celu, jest analiza treści: dokumentów programowych (dostępnych jeszcze po wyborach na łamach witryn internetowych komitetów wyborczych); doniesień medialnych dotyczących treści apeli wyborczych komitetów wyborczych oraz dokumentów i materiałów ustawowych mogących wskazywać rzeczywiste intencje tych komitetów wyborczych, których przedstawiciele mieli okazję w przeszłości sprawować władzę, a przez to realnie wprowadzać w życie propozycje kierowane do osób starszych.

W wyborach lokalnych w 2018 roku seniorzy stanowili największą grupę wiekową, która poparła Komitet Wyborczy Prawa i Sprawiedliwości (41,2%), podczas gdy Koalicyjny Komitet Wyborczy Koalicji Obywatelskiej (Platforma Obywatelska, Nowoczesna) poparło 26,4% seniorów, KW PSL – 14% i Koalicyjny Komitet Wyborczy SLD Lewica Razem – 7,3% (Najmłodszy głosowali..., 2018). Uczestnictwo w wyborach osób starszych wymusza zatem przedstawienie oferty programowej skierowanej także ku tej grupie wiekowej. Hasła dotyczące seniorów znajdowały się w ogólnopolskich programach wyborczych dostosowywanych do lokalnych potrzeb i warunków oraz w apelach wyborczych komitetów lokalnych.

Problemy osób starszych w apelu wyborczym obozu władzy

Programy komitetów wyborczych tworzone były w oparciu o już istniejące programy partii politycznych i odzwierciedlały ich charakter doktrynalny. Względnie wysokie poparcie dla PiS osób starszych wynika z faktu, iż oferta programowa tej partii trafia przede wszystkim do tego elektoratu. W 2015 roku CBOS stwierdził, iż 45% elektoratu PiS posiada ponad 55 lat, a średnia wieku wszystkich jego wyborców ma 51 lat (Antoszewski, 2017).

Hasła programowe PiS to przede wszystkim solidaryzm społeczny, zwiększenie bezpieczeństwa obywateli, niwelowanie różnic dochodowych, idea

państwa socjalnego, ochrona rodziny, nawiązywanie do wartości chrześcijańskich (Kowalczyk, 2011; Bojarowicz, 2011). W programie politycznym partii przyjętym w 2014 roku kwestie statusu seniorów pojawiły się w dziale dotyczącym polityki rodzinnej, gdzie uznano, iż konieczne jest wspieranie przez państwo osób starszych i niepełnosprawnych, efektem czego ma być większa pomoc dla opieki domowej (Program Prawa i Sprawiedliwości..., 2014). Opieka nad osobami starszymi miałaby być sprawowana przede wszystkim w domu, z zaangażowaniem lekarzy i pielęgniarek oraz opiekunów. Zapowiadano tworzenie centrów usług socjalnych z różnymi formami opieki nad osobami starszymi. W 2018 roku kandydaci Komitetu Wyborczego PiS mogli oprzeć się w swej aktywności przedwyborczej, w zakresie spraw dotyczących osób starszych, na programach i projektach już realizowanych przez rząd tzw. Zjednoczonej Prawicy (PiS, Polska Razem/Porozumienie, Solidarna Polska, Partia Republikańska), a w tym w szczególności na działaniach prowadzonych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Należy tu wskazać na przyjęty jeszcze w 2013 roku (koalicja PO-PSL) Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 (Uchwała Nr 237..., 2014) oraz program „Senior +” (wcześniej jako Senior-Wigor) (Uchwała Nr 157..., 2016).

Odnosząc się do programu „Senior+”, grupę tę PiS zdefiniował jako osoby powyżej 60. roku życia. Komitet Obywatelski posługiwał się w apelu wyborczym sformułowaniem „seniorzy”, „osoby starsze” nie definiując dokładniej tej grupy. Natomiast Sojusz Lewicy Demokratycznej wskazywał w swoim programie na osoby w wieku powyżej 60., a także 65. roku życia (Silny samorząd..., 2018).

Celem programu „Senior+”, zgodnie z jego założeniami, była przede wszystkim społeczna aktywizacja tej grupy wiekowej poprzez umożliwienie jej korzystania z „oferty prozdrowotnej, obejmującej także usługi w zakresie aktywności ruchowej lub kinezyterapii, oraz oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej, w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym”. Autorzy programu przewidywali tworzenie odpowiednich, wyspecjalizowanych placówek i infrastruktury dla aktywizacji w trakcie czasu wolnego, a także włączanie osób starszych w szeroką działalność w ramach środowiska lokalnego (Uchwała Nr 157..., 2016). Podstawowe kierunki działań wskazane w programie „Senior+” znalazły się jako hasła

w programie wyborczym kandydatów PiS, stworzonym na potrzeby gry wyborczej w 2018 roku.

Program wyborczy przed wyborami samorządowymi PiS przedstawił w trakcie konwencji wyborczej 2 września 2018 roku. Omawiając podstawowe kierunki działań, związanych z zadaniami samorządów po wyborach, premier Mateusz Morawiecki wskazał również obszar aktywności w zakresie osób starszych. Wsparcie dla seniorów miało dotyczyć przede wszystkim domów seniora oraz zajęć dla ludzi starszych, a więc programu „Senior+”. W programie wyborczym wyszczególniono problematykę związaną z seniorami poświęcając jej częściowo dział „Polska jest jedna” – „Seniorzy i osoby potrzebujące szczególnej opieki” (Dobra zmiana ..., 2018). Uznano, iż „Państwo, a zwłaszcza samorządy, powinny mocno zainwestować w rozwój instytucji przeznaczonych do integracji i aktywności tych osób” (Dobra zmiana ..., 2018). W ramach programu Senior+ wskazano, iż placówki mają zapewniać pomoc codzienną „przez zapewnienie minimum jednego posiłku i pielęgnowanie więzi międzypokoleniowych, dzięki spotkaniom z uczniami szkół, aż po zajęcia ruchowe i aktywny udział w życiu kulturalnym” (Dobra zmiana..., 2018). W gminach zapowiedziano wsparcie dla asystentów społecznych, a także odpowiednią pomoc z uwzględnieniem potrzeb transportowych dla osób niepełnosprawnych i starszych. Wskazano również na konieczność pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, w związku z ich stanem psychofizycznym. Ponadto osoby starsze miały zostać beneficjentami programu „Dostępność+”, który miał dotyczyć m.in. likwidacji barier architektonicznych poprzez odpowiednie adaptowanie wejść i podjazdów do budynków publicznych, instalację wind, toalet, barierek, zakup odpowiednich autobusów i wagonów dla transportu publicznego. Zapewnieniu partycypacji osób starszych w życiu społeczno-kulturalnym miały posłużyć Lokalne Centra Aktywności, gdzie wskazano na możliwość tworzenia kół „zainteresowań i kół tematycznych przez seniorów, którzy chcą rozwijać swoje zamiłowania” (Dobra zmiana..., 2018). Co więcej seniorzy zostali wskazani jako jedna z istotniejszych grup społecznych, która powinna mieć wpływ na sprawy najbliższego otoczenia. Stąd deklaracja, iż PiS będzie „dbać by w współdecydowaniu o tym, co dzieje się w danej społeczności lokalnej brało udział jak najwięcej grup obywateli o różnych potrzebach, w tym seniorzy oraz by ich głos był jak najbardziej słyszalny” (Dobra zmiana..., 2018).

Charakterystyczne dla apelu wyborczego PiS jest łączenie grupy wieku osób 65+ z osobami niepełnosprawnymi, co jest zrozumiałe ze względu na problemy zdrowotne tej grupy wiekowej. Obie grupy wskazano jako te, którym należy się solidarność społeczna w ramach hasła „Polska jest jedna” (Dobra zmiana..., 2018).

Programy wyborcze tworzone dla potrzeb poszczególnych województw uwzględniały ich specyfikę, lecz ich podstawę stanowił przyjęty program ogólnopolski. Stąd też wskazywanie na dokonania rządowe poczynione w zakresie stosowania i modyfikacji programu Senior+, a także programu „Opieka75+” dotyczącego dostępu do usług opiekuńczych i specjalistycznych (Województwo Mazowieckie..., 2018). Wskazywano także na kwestie dotyczące obniżenia wieku emerytalnego oraz na wzrost świadczeń emerytalno-rentowych. W lokalnych wariantach pojawiły się m.in. zapewnienia dotyczące konkretnych rozwiązań związanych z bezpieczeństwem – „Dofinansujemy zajęcia z samoobrony dla kobiet i seniorów” (Dobra zmiana..., 2018).

Ponadto w trakcie działań przedwyborczych kandydaci przedstawiali szczegółowo opracowane programy, także skierowane do osób starszych. W lipcu 2018 roku Patryk Jaki przedstawił rozwiązania problemów ludzi starszych mieszkających w Warszawie. Jego podstawowym hasłem, poza programem Senior+ było utworzenie „Karty Senior Plus” (Patryk Jaki przedstawił..., 2018). Rozwiązanie to umożliwiłoby zapewnienie „każdemu warszawskiemu seniorowi ulgę na wstęp do miejskich instytucji, takich jak muzea, teatry, ośrodki kultury czy instytucje związane z rekreacją i sportem”. W ramach karty seniorzy mieliby ułatwiony dostęp do usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych. Ponadto kandydat ten wskazał konieczność „szerokiego dostępu do specjalnego transportu dla osób z niepełnosprawnościami”. W ramach budownictwa uwzględnienie i przeznaczanie mieszkań znajdujących się na parterze dla potrzeb seniorów. W przypadku woli zamieszkiwania lokalu przez kilku seniorów Patryk Jaki proponował utworzenie „mieszkań łączonych”, znajdujących się na parterze budynków przygotowanych przez władze miasta. Pomysł „mieszkań wytchnieniowych” dotyczył lokali, w których można byłoby otoczyć opieką osoby starsze.

Przedstawiając propozycje skierowane do seniorów Patryk Jaki odwoływał się także do zasług obecnego starszego pokolenia w działaniach na rzecz

stolicy – „Był czas, kiedy seniorzy zrobili coś dla Warszawy, teraz przychodzi czas, żeby ona zrobiła coś dla nich” (Jaki o..., 2018). Ten sam argument pojawił się w apelach wyborczych kandydatów Komitetu Wyborczego Koalicji Obywatelskiej. W Opolu wskazywano na rolę we wspieraniu rozwoju tego miasta przez obecnych seniorów – „Oni kiedyś wspierali tych, którzy aktywnie tworzą Opole. Pora się odwdzięczyc” (Guzik, 2019). Do hasła związanego z zasługami seniorów odwoływały się również inne komitety wyborcze. W Gdańsku, hasłem Komitetu Wyborczego Wyborców Pawła Adamowicza, skierowanym do seniorów było – „Wdzięczni rodzicom i dziadkom” (50 celów..., 2018). Z kolei Rafał Trzaskowski (Komitet Wyborczy Komitetu Obywatelskiego) wskazywał na fakt, iż problemy seniorów dotkną każdego prędzej czy później – „Dzisiejsze potrzeby osób starszych jutro będą także moimi potrzebami. Wszyscy będziemy seniorami – nie zapominajmy o tym, projektując Warszawę przyszłości (Wojtczuk, 2018).

Oferta wyborcza opozycji parlamentarnej wobec osób starszych

Miasto Warszawa dla stron politycznej konkurencji było w wyborach samorządowych szczególnie istotnym i prestiżowym miejscem. Spektakularną konkurencją była walka wyborcza o stanowisko prezydenta stolicy, w której oprócz Patryka Jakiego najpoważniejszym kandydatem był Rafał Trzaskowski z KWKO. W stolicy kandydowało na urząd prezydenta czternaście osób: Rafał Trzaskowski – KKW Platforma Nowoczesna Koalicja Obywatelska; Patryk Jaki – KW Prawo i Sprawiedliwość; Andrzej Rozenek – KWW SLD Lewica Razem; Jan Śpiewak – KWW Jana Śpiewaka – Wygra Warszawa; Jacek Wojciechowicz – KWW Jacka Wojciechowicza Akcja Warszawa; Janusz Korwin-Mikke – KWW Wolność w Samorządzie; Justyna Glusman – KWW Miasto Jest Nasze – Ruchy Miejskie; Jakub Stefaniak – WK Polskie Stronnictwo Ludowe; Piotr Ikonowicz – KWW Sprawiedliwości Społecznej Piotra Ikonowicza; Sławomir Antonik – Komitet Wyborczy Wyborców Bezpartyjni Samorządowcy; Marek Jakubiak – KWW Kukiz'15; Krystyna Krzekotowska – KW Światowego Kongresu Polaków; Jan Potocki – KW II Rzeczpospolita Polska; Paweł Tanajno – KWW Odkorkujemy Warszawę, RIGCz, Tanajno, Hawajska+. O obsadzeniu stanowiska prezydenta zdecydowała w tym mieście pierwsza tura wyborów.

W swoim programie R. Trzaskowski zwrócił uwagę na konieczność dbałości o stan zdrowia osób starszych, czemu służyć miało Stołeczne Centrum Geriatrii. Elementem kompleksowego rozwiązania problemów osób starszych i ich rodzin miała posłużyć specjalna linia telefoniczna stanowiąca „centrum usług społecznych, które mogłoby koordynować wsparcie dla osób starszych, w tym m.in. nadzorować usługi opiekuńcze, pomagać w wypełnianiu dokumentów, zamawiać bezpłatną pomoc domową („złota rączka”) czy darmowy transport dla seniorów” (Wojtczuk, 2018). Kandydat deklarował zwrócenie uwagi na pracę Policji i Straży Miejskiej w zakresie kontaktów z osobami starszymi. Poruszył także dość szczegółowe kwestie, m.in. jak odpowiednie skalibrowanie czasu pracy świateł na przejściach dla pieszych, by ci mogli zdążyć je pokonać, kontynuowania dostosowywania taboru transportu publicznego w mieście do potrzeb osób starszych, a także upowszechnienie oferty rowerowych pojazdów trójkołowych, z których mogliby korzystać ludzie starsi. W ramach aktywizowania tej grupy R. Trzaskowski zapowiedział tworzenie siłowni na wolnym powietrzu oraz wsparcie dla Uniwersytetów Trzeciego Wieku i osiedlowych klubów seniora.

Podobnie jak w przypadku kandydatów PiS, także inni uczestnicy gry wyborczej w 2018 roku opierali swoje lokalne postulaty na dokumentach wypracowanych przez centrale partii, których byli kandydatami. Dążąc do stworzenia szerokiej koalicji wyborczej, a tym samym pozyskania możliwie dużego elektoratu Komitet Obywatelski zawarł porozumienie o współpracy z Krajową Partią Emerytów (kpeir, 2018).

Podstawowym dokumentem programowym Koalicyjnego Komitetu Wyborczego Platforma. Nowoczesna Koalicja Obywatelska był Manifest samorządowy Platformy Obywatelskiej i .Nowoczesnej / BLIŻEJ LUDZI (Manifest samorządowy..., 2018). W Manifestie zapowiedziano wzmocnienie polityki społecznej oraz zwiększenie wsparcia dla seniorów i opiekunów osób niepełnosprawnych. Uznano, że samorządy powinny zwracać szczególną uwagę na dwie grupy wiekowe – młodzież i seniorów, co oznaczało zwiększenie ich wpływu na podejmowanie decyzji na poziomie lokalnym (Manifest samorządowy..., 2018). Uznano także, że konieczne jest zwiększenie wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin oraz dla opiekunów seniorów. W ramach polityki społecznej realizowanej na poziomie lokalnym zapowiedziano upowszechnienie usług asystenckich oraz wprowadzenie

urlopów „wytchnieniowych” dla członków rodzin i opiekunów, którzy dzięki temu mogliby skorzystać z wypoczynku. Zapowiedziano również rozwinięcie placówek dziennego pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych. Ponadto przewidziano tworzenie ogólnodostępnych siłowni na świeżym powietrzu, które miałyby być przeznaczone dla wszystkich. Interesujące, że w swoim apelu wyborczym Rafał Trzaskowski, jak wspomniano, wskazywał na skierowanie tej inicjatywy do seniorów.

W lokalnym wariantcie apelu wyborczego Koalicja Obywatelska przewidywała jeszcze szersze działania dotyczące seniorów. Deklarowano, iż dedykowane im będą strefy aktywności wielopokoleniowej i gminne Centra Opieki Senioralnej zapewniające kompleksową opiekę. Dodatkowo zostaną wprowadzone bezpłatne szczepienia przeciw grypie i tzw. Samorządowy Bon Lekowy – na określoną kwotę dla seniorów przyjmujących stale lekarstwa. Zostaną ponadto wdrożone działania nakierowane na aktywizację osób starszych oraz na zapobieganie wykluczeniu starszej generacji. Stąd idea wsparcia finansowego Uniwersytetów Trzeciego Wieku oraz zapowiedź uruchomienia programu „Senior w Internecie”, tworzący we wszystkich gminach bezpłatne punkty dostępu do Internetu wraz ze szkoleniem. Zapowiedziano również promocję „Mazowieckiej Karty Seniora”, która zgromadzi usługi i zniżki z obszaru kultury, komunikacji i zdrowia (Koalicja Obywatelska dla regionu mazowieckiego, 2018). W ramach realizacji hasła społeczeństwa obywatelskiego wskazano na potrzebę wdrażania osób starszych, ale i młodzieży w proces decyzyjny na obszarze lokalnym. Stąd zapowiedziano tworzenie i wspieranie powiatowych i gminnych rad seniorów oraz rad młodzieżowych. Ponadto obiecano stworzenie młodzieżowych i senioralnych budżetów obywatelskich (Koalicja Obywatelska dla regionu mazowieckiego, 2018). Lokalnie wskazywano na dotychczasowe dokonania samorządów kierowanych przez środowiska polityczne związane z Koalicją Obywatelską. Do sukcesów zaliczono pilotażowy program „SOS dla Seniora”, który miał świadczyć o szczególnej trosce wobec tej grupy wieku. W apelu wyborczym dla województwa warmińsko-mazurskiego podkreślano, iż zwiększa się liczba osób „dojrzałych i starszych”, co wymusza odpowiednią politykę społeczną (Koalicja Obywatelska dla regionu warmińsko-mazurskiego, 2018). W ramach hasła „Region przyjazny dla wszystkich pokoleń” wspomniano o konieczności funkcjonowania Rad Seniorów na wszystkich

szczeblach samorządu lokalnego oraz potrzebie angażowania osób starszych w życie społeczne i kulturalne. Proponowany system opieki nad seniorami w środowisku domowym miał dotyczyć m.in. tak podstawowych kwestii, jak „dowóz posiłków, zorganizowanie wolontariuszy do pomocy przy sprzątanii, drobnych naprawach czy zakupach” (Koalicja Obywatelska dla regionu warmińsko-mazurskiego, 2018). Ponadto w ramach projektu „Kultura otwarta” zapowiedziano ułatwienia w dostępie do szeroko rozumianej kultury poprzez dofinansowywanie przejazdów osobom starszym, aby ci mogli korzystać z oferty instytucji kultury (teatry, kina).

Oferta opozycji pozaparlamentarnej wobec osób starszych

Szeroki program skierowany do osób starszych przedstawił także Sojusz Lewicy Demokratycznej, który w swoim apelu wyborczym definiował seniorów jako grupę wiekową powyżej 60. roku życia (Silny samorząd, 2018). Kwestie dotyczące osób starszych zawarto w haśle *Srebrna rewolucja*. Podobnie jak i inne komitety wyborcze SLD swoje propozycje oparł na fakcie rosnącej liczby osób starszych (starzejące się społeczeństwo). W programie wyborczym znalazły się propozycje stworzenia: karty seniora dla wszystkich, którzy ukończą 60. rok życia; rad seniorów z doradczym głosem nie tylko w sprawach dotyczących osób starszych; punktów z całodobowym dostępem do pomocy pielęgniarce oraz pracownika socjalnego, w ramach projektu „osiedla wspomagane”, gdzie większość mieszkańców stanowią osoby starsze; rozwiniętego systemu powiadamiania ratunkowego z zamontowaniem „specjalnego przycisku” w mieszkaniach osób w wieku powyżej 65. roku życia; gminnych programów zdrowotnych dedykowanych seniorom; klubów seniora w pobliżu ich zamieszkiwania oraz darmowych przejazdów środkami transportu publicznego dla wszystkich, którzy ukończyli 65. rok życia (Silny samorząd, 2018).

Komitety niezależnych kandydatów także przedstawiały, w różnym stopniu rozbudowania, swoje propozycje skierowane do seniorów. W programie przygotowanym przez Jacka Majchrowskiego kandydującego na urząd prezydenta na kolejną kadencję w Krakowie nie występują seniorzy jako adresaci jego haseł (Majchrowski..., 2018). Stanowisko tego kandydata można było poznać z jego dalszych wypowiedzi. Według niego najistotniejszą

kwestią jest utrzymywanie seniorów w „takiej formie, aby jak najdłużej mogli sami funkcjonować bez pomocy innych osób”, a dla tych, którzy są niepełnosprawni i niezdolni do samodzielnego funkcjonowania zaproponował specjalny dodatek wysokości 500 zł (radiokrakow, 2018). Szeroko rozbudowany program skierowany do seniorów przedstawił w Gdańsku Komitet Wyborczy Wyborców Pawła Adamowicza, który także dążył do swojej reelekcji. Stąd też wskazywanie na już istniejący i funkcjonujący dorobek władz Gdańska w zakresie problemów osób starszych. Komitet wyborczy tego kandydata wskazywał na dość istotny odsetek osób starszych (powyżej 60. roku życia) mieszkających w Gdańsku, liczący 120 tys. osób (radiogdansk, 2018). W obszarze problematyki senioralnej znalazły się: bezpieczeństwo (kandydat proponował szkolenia i spotkania informacyjne dla seniorów na temat ich bezpieczeństwa finansowego i fizycznego; bezpłatną pomoc prawnika dla seniora, który stał się ofiarą przestępstwa, np. wykorzystał go nieuczciwy sprzedawca zdrowych kołder, garnków czy abonamentu medycznego; umożliwienie każdemu seniorowi zwrócić się z prośbą do strażnika miejskiego o sprawdzenie mieszkania pod kątem bezpieczeństwa antywłamaniowego; bezpłatne wsparcie dla seniora chcącego wyjść z zadłużenia i dążącego do poprawy swego bezpieczeństwa ekonomicznego). Ponadto w zakresie obszaru zdrowotnego proponowano rozszerzenie programu profilaktyki i promocji zdrowia: każdy senior, który ukończył 60. rok życia, mógłby skorzystać z bezpłatnego profilaktycznego badania zdrowia oraz z bezpłatnych szczepień; zaś teleopieka domowa miałaby zapewnić całodobowe bezpieczeństwo seniorowi wymagającemu wsparcia. Dodatkowo Gdańska Karta Mieszkańca SENIOR miałaby zapewnić bezpłatne zajęcia ruchowe i kulturalne, rozwijanie zainteresowań, kawa czy herbata za symboliczne 1–2 zł w domach sąsiedzkich i domach kultury w każdej dzielnicy, z kolei projekt Aktywny Senior z udziałem Gdańskiego Centrum Aktywności Seniora wraz z filiami w kilku punktach miasta zakłada oddolne inicjatywy seniorów w postaci organizowania spotkań, wydarzeń i innych atrakcji dla seniorów. Oprócz tego, dla tej grupy wieku, proponuje się kontynuację działań na Uniwersytecie Trzeciego Wieku (prowadzonych przez gdańskie placówki oświatowe w minimum pięciu miejscach w mieście). Co więcej zaproponowano tzw. mobilnego urzędnika przyjeżdżającego do domu, by każdy senior niewychodzący z domu lub mający problem z poruszaniem się,

a także osoba przewlekle chora i z niepełnosprawnością mogła skorzystać z obsługi mobilnego urzędnika na wezwanie telefoniczne przez Gdańskie Centrum Kontakt. Ponadto zaoferowano bezpłatne posiłki dostarczane do domu osoby niewychodzącej – każdy senior niewychodzący z domu, a także osoba z niepełnosprawnością niewychodząca z domu może skorzystać z bezpłatnych posiłków dostarczanych do ich domów. Istotnym elementem integrującym osoby starsze ze środowiskiem i rynkiem pracy miało być tzw. Centrum Pracy dla Seniorek i Seniorów, gdzie udostępnianoby oferty dla seniora chcącego podjąć pracę, doksztalić się lub skorzystać z doradztwa zawodowego, a także bezpłatnych przejazdów, zniżek i bonusów dla pracującego seniora. Program *Gdańskie Windy* dotyczył wsparcia finansowego i organizacyjnego dla wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych, które chciałyby wyposażyć budynek w windę (Wszystkodlagdanska..., 2018). W ramach ułatwiania seniorom dostępu do urzędów, w dzielnicy Przymorze, w której zamieszkuje znaczna grupa osób starszych, zapowiedziano utworzenie filii Urzędu Miasta.

Wnioski

Z analizy wybranych apeli wyborczych najpoważniejszych uczestników gry wyborczej w wyborach samorządowych 2018 roku wynika, że seniorzy są postrzegani jako licząca się grupa elektoratu. Z uwagi na intensywność i trwałość procesu starzenia się polskiego społeczeństwa jest to zrozumiałe posunięcie. Według prognoz Word Population Prospect odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w polskim społeczeństwie w 2050 roku może stanowić nawet 30% (Word Population Prospect, 2018). Elementy prognozy Word Population Prospect wskazują, że udział grupy wiekowej 65 lat i więcej w ogólnej populacji Polski w latach 2030, 2040 i 2050 może wynosić kolejno 21,8%, 24,2% oraz 29,8%, a zatem rola srebrnego elektoratu w kolejnych latach i kolejnych wyborach będzie wzrastała (Word Population Prospect, 2018). Stąd też ugrupowania wyborcze nie mogły pomijać problemów tej grupy wieku w swoich programach wyborczych w 2018 roku. Istotnym spostrzeżeniem jest fakt, iż dziś seniorzy postrzegani są jako osoby niepotrafiące sobie same radzić w otaczającej ich rzeczywistości i często łączeni z grupą osób niepełnosprawnych lub borykających się z poważnymi problemami zdrowotnymi; stąd

zagadnienia ochrony zdrowia seniorów oraz ich bezpieczeństwo stanowiły główne hasła skierowane do tej części elektoratu. Ponadto zauważalne są również hasła dotyczące instytucjonalnych rozwiązań problemów seniorów. Mowa tu o sieci placówek zarówno zdrowotnych, jak i społeczno-kulturalnych dedykowanych osobom starszym oraz opiece domowej. Poza tym komitety wyborcze wskazywały na kwestie związane z przemieszczaniem się i kwestiami transportu publicznego. Do osób starszych kierowano ofertę tworzenia kart seniora uprawniających do bezpłatnego lub rabatowego korzystania z usług publicznych. Zapewniano również o chęci ułatwienia seniorom kontaktów z urzędami oraz dopuszczaniem ich do wpływania na decyzje dotyczące zarówno ich samych jako grupy jak i innych spraw społeczności lokalnej. Można zatem stwierdzić, iż osoby starsze stały się obok ludzi młodych, ale posiadających prawa wyborcze, jedną z pożądanych grup wyborców dla aktorów sceny politycznej w Polsce.

DR BEATA TOMASZEWSKA-HOŁUB

Katedra Socjologii
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
ul. ks. Feliksa Szrajbera 11, 10-007 Olsztyn
bethol@wp.pl

Bibliografia

Dokumenty

Uchwała Nr 237 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020 (MP z dn. 24 stycznia 2014 r., poz. 52).

Uchwała Nr 157 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior-WIGOR” na lata 2015–2020 (M.P. z dnia 30 grudnia 2016 r., poz. 1254).

Dokumenty programowe

Program Prawa i Sprawiedliwości 2014, <http://pis.org.pl/dokumenty>.

Silny samorząd demokratyczna Polska. Program samorządowy Sojuszu Lewicy Demokratycznej 2018.

Dobra zmiana w samorządzie, program wyborczy PiS na wybory 2018 roku, 2018.

- Województwo Mazowieckie. Dobra Zmiana w samorządzie, program wyborczy PiS na wybory 2018 roku, 2018.
- Województwo Kujawsko-Pomorskie. Dobra Zmiana w samorządzie, program wyborczy PiS na wybory 2018 roku, 2018.
- Manifest samorządowy Platformy Obywatelskiej i Nowoczesnej / BLIŻEJ LUDZI, 2018.
- Koalicja Obywatelska dla regionu mazowieckiego, 2018.
- Koalicja Obywatelska dla regionu warmińsko-mazurskiego, 2018.
- Majchrowski J. (2018). *Mój program*, druk ulotny.

Książki i artykuły

- Antoszewski, A. (2017). *Prawo i Sprawiedliwość*. W: R. Glajcar, A. Turska-Kawa, W. Wojtasik (red.), *Leksykon polskich partii politycznych*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kowalczyk, K. (2011). *Rodziny partii politycznych w III RP*. W: K. Kowalczyk (red.), *Partie i system partyjny III RP*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kowalczyk, K. (2011). *Partie i system partyjny III RP*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Bojarowicz, T. (2011). *Partie i ugrupowania prawicowe w III RP*. W: K. Kowalczyk (red.), *Partie i system partyjny III RP*, Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

Internet

- Jaki o rozwiązaniach dla seniorów: karta Senior Plus, mieszkania podwójne...*, 24.09.2018. Pobrane z: https://www.rynekseniora.pl/polityka_senioralna/104/jaki_o_rozwiazaniach_dla_seniorow_karta_senior_plus_mieszkania_podwojne,10392.html.
- Kara za „Zabierz babci dowód”*. (02.10.2007). Pobrane z: <https://www.wprost.pl/114955/Kara-za-Zabierz-babci-dowod>.
- kpeir. (28.09.2018). Pobrane z: <http://www.kpeir.org/53-koalicyjne-porozumienie-wyborcze-28-09.html>.
- Najmłodszy głosowali na PiS. Wyniki głosowań do sejmików*. (21.10.2018). Pobrane z: <https://www.tvp.info/39568913/najmlodsi-glosowali-na-pis-wyniki-glosowan-do-sejmikow>.
- Guzik, P. (20.01.2019). *Wybory samorządowe 2018. Barbara Kamińska zapowiada po 100 zł na badania dla każdego seniora i pomoc fachowców*. Pobrane z: <https://nto.pl/wybory-samorzadowe-2018-barbara-kaminska-zapowiada-po-100-zl-na-badania-dla-kazdego-seniora-i-pomoc-fachowcow/ar/13471280>.
- Patryk Jaki przedstawił program dla seniorów*, 04.07.2018, <https://www.tvp.info/37939582/patryk-jaki-przedstawil-program-dla-seniorow>.
- PKW. (04.11.2018). Pobrane z: <https://wybory2018.pkw.gov.pl/>.
- radiogdansk. (16.10.2018). Pobrane z: <https://radiogdansk.pl/wybory-2018/item/84157-filia-urzedu-na-przymorzu-darmowe-posilki-i-zlota-karta-mieszkanca-propozycje-pawla-adamowicza-dla-seniorow/84157-filia-urzedu-na-przymorzu-darmowe-posilki-i-zlota-karta-mieszkanca-propozycje-pawla-adamowicza-dla-seniorow>.
- radiokrakow. (29.10.2018). Pobrane z: <https://www.radiokrakow.pl/debaty-wyborcze/debata-przed-ii-tura-wyborow-prezydenckich-w-krakowie/>.
- Rocznik Statystyczny, rocznik_statystyczny_rzeczypospolitej_polskiej_2018.pdf*.

- TVN 24 (21.10.2018). Pobrane z: <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/wybory-samorzadowe-frekwencja-w-polsce,877835.html>.
- Wojtczuk, M. (15.03.2018). *Wybory prezydenta Warszawy. Trzaskowski przedstawił pakiet obietnic dla seniorów*. Pobrane z: <http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/7,54420,23145382,wybory-prezydenta-warszawy-trzaskowski-przedstawil-pakiet-obietnic.html>.
- 50 celów KWW Pawła Adamowicza. (25.08.2018). Pobrane z: <http://wszystkodlagdanska.pl/wdzieczni-rodzicom-i-dziadkom>.
- Wszystkodlagdanska. (26.09.2018). Pobrane z: <http://wszystkodlagdanska.pl>.
- World Population Prospect (2018). Pobrane z: https://www.researchgate.net/publication/329170507_Population_Forecast_for_Poland_Based_on_Econometric_Forecasts_of_Migration_Flows_Prognoza_ludnosci_dla_Polski_.